

نۆلچ پریس Knowledge Press

بلاو کراوهیه کی رۆشنییری مانگانهیه سەرۆکایهتی زانکۆی نۆلچ ده‌ریده‌کات

سالی یه‌که‌م، به‌رگی (١)، ژماره (٢)، تشرینی یه‌که‌م ٢٠٢٤ <https://www.knu.edu.iq>

سهرنوسهر: د. مه‌حه‌مه‌د عه‌زیز سه‌عید

خاوه‌نی ئیمتیاز: پ.د.ئه‌حه‌مه‌د ده‌زهی

پیرۆزه..... پیرۆزه..... پیرۆزه

زانکۆه‌ت بناسه

د.پێناس یه‌قوب بیهانی

ئه‌ندامی ده‌سته‌ی ئه‌مینه‌داران

زانکۆی نۆلچ- هه‌ولێر

زانکۆی نۆلچ زانکۆیه‌کی تایبه‌تی ناحکومه‌یه له ١٠ی ئه‌یلولی ٢٠٠٩ به‌ فه‌رمانی وه‌زاری ژماره ١٥٢٦٨/٦ ی وه‌زاره‌تی خویندنی بالای هه‌ریمی کوردوستان دامه‌زراره. هه‌ردوو وه‌زاره‌تی خویندنی بالای هه‌ریمی کوردستان و عێراقی فیدرالی رێگه‌ی دامه‌زراندنی و باوه‌ر پیکردنیان پێداوه. هه‌روها رێکخراوی ئه‌کادیمی جیهانی ئه‌سیک بڕوانامه‌ی مه‌تانه‌ی به‌ زانکۆی نۆلچ به‌خشیوه و مه‌تانه‌کش بۆ ماوه‌ی پێنج سال کار ده‌کات.

زانکۆی نۆلچ به‌ شوێنیکه‌ی بچووک ده‌ستی پێکرد و سال له‌دوای سال په‌ره‌ی سه‌ند و فراوان بوو. ئیستا رۆوبه‌ره‌که‌ی ٨٠ دۆنه و له ٧٥% ی پانتاییه‌که‌ی باغ و گۆلستان و سه‌وازییه. ئه‌وه‌ش ژینگه‌یه‌کی ته‌ندروست و که‌ش و هه‌وایه‌کی پاک بۆ ئاره‌زوومه‌ندانی زانست و مه‌عریفه‌ت به‌رده‌وام ده‌ره‌خسێت. زانکۆی نۆلچ له‌ هه‌شت کۆلیژ پێکهاتوو و ئه‌و کۆلیژانه ١٦ به‌شی ئه‌کادیمی له‌ خۆیان ده‌گرن. وه‌کوو مۆده‌یه‌ک رایده‌گه‌یه‌نین که بۆ خویندنی ئه‌مه‌سال ٢٠٢٤/٢٠٢٥، حه‌وت به‌شی ئه‌کادیمی نوێ کرایه‌وه و ئاره‌زووی قووتابیان تێر ده‌کات.

ئیستا که‌ نزیکه‌ی ٢٧٠٠ قوتابی کۆڕو کچ له‌ سه‌رجه‌م شار و شارۆچکه‌کانی هه‌ریم و عێراق و ده‌ره‌وه له‌ زانکۆی نۆلچ درێژه به‌ خویندنیان ده‌دن و بڕوانامه‌ی به‌کالۆریۆس وه‌رده‌گرن هه‌ریه‌که‌ به‌ی پێی پێشۆری خۆی و توانای پێشبریکه‌ی وه‌ست هێنای هه‌لی کاریان ده‌بێت له‌ ناوه‌ و ده‌ره‌وه‌ی ولات.

زانکۆی نۆلچ هه‌رده‌م ده‌رگاکی و الایه‌ بۆ زانسته‌خوازان و گه‌ل ئۆفه‌ر و خزمه‌تگوزاری پێشکه‌ش ده‌کات. ده‌رچوانی زانکۆی نۆلچ خۆیان و خانه‌واده‌کانیان و که‌سوکاریان ده‌توانن به‌رده‌وام سه‌ردانی زانکۆبکه‌ن بۆ ئه‌وه‌ی به‌چاوی خۆیان له‌ نزیکه‌وه‌ گۆرانکارییه‌کان و پێشکه‌وتنه‌کانی زانکۆ بیه‌ن و چێژ له‌ ژینگه‌ی زانکۆ وه‌ربگرن و یاده‌وه‌رییه‌کانیان زیندوو بکه‌نه‌وه. له‌ گه‌ل رێژم.....

له‌ ئینگلیزه‌وه..... کاتیک ژیان تاریکایی به‌سه‌ر دا دیت،
فیربه‌ مانگ خۆشبوئ.

پیرۆزه..... پیرۆزه..... پیرۆزه

خولی دوازه‌دی ده‌رچوانی

زانکۆی نۆلچ ٢٠٢٣-٢٠٢٤

زانست و هێز لای ئیمه‌یه

٤٠٦ قوتابی و خویندکار

٧ تشرینی یه‌که‌م ٢٠٢٤

وتاری سه‌رۆکی زانکۆی نۆلچ

رێژدار پ.د.ئه‌حه‌مه‌د ده‌زهی

به‌رێزان میوانانی ئازیز، خانه‌واده‌ی ده‌رچوان،

ده‌رچوانی خۆشه‌ویست

ئه‌وه‌کاته و هه‌موو کاتیکتان شاد

ئه‌مه‌رۆکه‌ ده‌یه‌نین پۆلیکی تر له‌ ده‌رچوان و قوتابیانی زانست و په‌روه‌ره‌کانی خولی دوازه‌دی زانکۆمان، مائناوایی له‌ زانکۆ ده‌که‌ن و رۆوده‌که‌نه‌ گۆره‌پانی خزمه‌ت به‌ کۆمه‌لگا. خۆشه‌ختانه‌ ده‌رچوونی ئه‌و ده‌سته‌ قوتابیانه‌ هاوڕیزه‌ له‌ گه‌ل ئه‌نجامدانی هه‌لبژاردنی په‌رله‌مانی کوردوستان و پێکه‌ینانی کابینه‌ی نوێی حکومه‌تی کوردوستان.

حیگای خۆشحالیه‌ که‌ په‌یه‌ه‌ندییه‌کی پته‌و له‌ نیوان وه‌زاره‌تی خویندنی بالای هه‌ریمی کوردوستان و زانکۆماندا هه‌یه. ئه‌وه‌ش رێگا خۆشکه‌ره‌ بۆ پته‌وکردنی په‌یه‌ه‌ندی زانستی و ئه‌کادیمی له‌ گه‌ل هه‌موو دام و ده‌زگانی خویندنی بالای ناوه‌ و ده‌ره‌وه. ئه‌و په‌یه‌ه‌ندییه‌ مه‌تانه‌ی ته‌واوی داوه‌ به‌ وه‌زاره‌ت و پارزانه‌ی کردنه‌وه‌ی حه‌وزت به‌شی زانستی نوێی دا به‌ زانکۆمان.

زانکۆی نۆلچ یه‌کیه‌که‌ له‌ زانکۆ پێشکه‌وتوو هه‌ریمی کوردوستان له‌ رۆوی باله‌خانه‌ و رۆوبه‌ری سه‌وازیی و به‌رنامه‌کانی خویندنی که‌ له‌ سه‌ر بنه‌مای پڕۆسه‌ی بۆلۆنا بنیات کراوه.

زانکۆمان سه‌ربه‌رزه‌ که‌ گه‌وره‌ترین سه‌نته‌ری ئه‌نجامدانی توانستی ئینگلیزی (ئایلتس) سه‌ر به‌ سه‌نته‌ری رۆشنییری به‌ریتانی له‌ خۆ ده‌گرێ.

زانکۆمان به‌رده‌وامه‌ له‌ به‌ستنی په‌یه‌ه‌ندی ئه‌کادیمی له‌ گه‌ل دام و ده‌زگانی خویندنی بالای و تاوه‌کوو ئیستا زیاتر له‌ په‌نجا پاداشتی لیکتیگه‌یشتنی واژۆ کردوو. له‌ کێک له‌ و رێکه‌وتنه‌

بەرپۆلەبەراییەتی تۆمارى گشتى م.مەھدى ئەمین ھادى زانکۆى نۆلچ-هەولێر

ئەم بەرپۆلەبەراییەتی راستەوخۆ سەر بە نووسینگەى سەرۆکى زانکۆیە ، ئامانجى ئەم بەرپۆلەبەراییەتی بریتىە لە گرنكى دان بە پێشکەش کردنى خزمەتگوزارى ناوازه و تايبەت بە قوتابیان ، چونکە قوتابى ھەر لەسەرەتای وەرگرتنیەو لەزانکۆ تا ساتى دەرچوونیش پەيوەندى راستەوخۆى بەم بەرپۆلەبەراییەتی ھەيە، وە ھەروەھا ئەم بەرپۆلەبەراییەتی لەناو کەمپسى زانکۆش مامەلە لەگەل ھەموو کۆلیژ و بەش و یەکە کارگێرییەکانى زانکۆ دەکات ، لە کۆتادا لەگەل یاریدەدەرى سەرۆکى زانکۆ و بەرپۆلە سەرۆکى زانکۆ ، ئەم بەرپۆلەبەراییەتی لە دوو یەکەى سەرەکی پیک دیت یەکەى وەرگرتن و تۆمار و یەکەى بەلگە و پروانامەکان ھەر یەک لەم یەکانە کارى زۆر گرینگیان پى سپێردراو، وەک:

یەکەى وەرگرتن و تۆمار: بەستافیکى کارامە و بە ئەزموون سالاڤە پێشوازی لە قوتابیان دەکەن، جگە لەوەش یەکەى تۆمار ئەم ھۆبانە لە خۆ دەگرێت:

ھۆبەى ئەرشیف: ھەر قوتابیەک کە لای ئیمە وەرەگیرى فایلێ تايبەت بەخۆى بۆ دروست دەکەین ھەموو زانیاریەکانى قوتابى لە ناو ئەم فایل و دۆکیومێنتە پارێزراو.

ھۆبەى پشنگیری بۆ قوتابیان: لەم ھۆبەيە پشنگیری بەھەرسى زمانى (کوردی و عربى و ئینگلیزى) دەدرێت بەقوتابیانی خۆشەویست.

ھۆبەى رێکخستنى ئامار: لەم ھۆبەيەدا خستەکانى ئامار پەيوەست بە قوتابیان ئامادە دەکړن و بە بەردەوامى نوێدەکړنەو و وردبینان بۆ دەکړن، لەکاتى داواکردنیدا دەدرێت بە وەزارەتى خۆیندىن بالآ.

ھۆبەى ووردبینى و راستى و دروستى (صحە صدور): لەم ھۆبە يە دا ووردبینى بۆ ھەموو پشنگیری و پروانامە بە نمرەکان دەکړن.

یەکەى بەلگە و پروانامەکان: ئەم کارە گرینگانەى خوارەوہ ئەنجام دەدات وەک:

١- تۆمارکردنى نمرەى تاقیکردنەوہى قوتابیان و ئامادەکردنى ماستر شیتەکان دواتر لەلایەن لێژنەيەکى بالآ لەلایەن کۆلیژ و بەشەکانەوہ چاودێرى دەکړن و وردبینى بۆ دەکړن.

٢- ئامادەکردنى ریزبەندى قوتابیان بۆ گشت بەش و کۆلیژەکان. ٣- دروستکردنى پروانامەى بە نمرە و پروانامەى ھەلواسین (جدارى) بەھەرسى زمانى کوردی و عربى و ئینگلیزى.

٤- ئامادەکردنى ئامار و سەرپۆردەى خۆیندىن تايبەت بە قوتابیان (السجل الاکادیمى).

٥- بلأوکردنەوہى ئەنجامى تاقیکردنەوہکان بە شێوہى ئەلیکترۆنى لە پێگەى فەرمى زانکۆ.

دواى پەزنامەندى وەزارەتى خۆیندىن بالآ بریتىە لە پڕۆگرامى خۆیندىن دوو پروانامەيى لە گەل زانکۆيەيەکى ئەورەيى. زانکۆمان چەندین کورسى خۆیندىن داينکردووه بۆ قوتابیانی کەمدەرەمەت و کورپو کچى شەھیدان و داشکانى زۆر باش پێشکەش دەکات بە یەکەمەکان و دووہمەکان و سێيەمەکان لە ھەموو قۇناغەکانى خۆیندىن.

پیرۆزبایى لە دەرچووان دەکەین، ھىوای سەرکەوتن و تەندروستیان بۆ دەخوازین. دەستخۆشى لە مامۆستاكان و کارمەندانى زانکۆ دەکەین کە بەردەوام لە ھەول و کۆشش دان بۆ پەخساندى ئینگەيەکى دروست بۆ قوتابیان.

پیرۆزبایى لە شارى ھەولێرى خوشەويست. پیرۆزبایى لە کورد و کوردوستان دەکەین.

=====

رۆژى ئاھەنگى دەرچوان چيە؟ بۆچى ئەوئەندە تايبەتە.....

د.تالب خلیل ھەمەوہندى

ياريدەدەرى سەرۆکى زانکۆى نۆلچ

رۆژى ئاھەنگى دەرچوان ھىماى گۆرانى شتەکانە و ئىستا ئيانەت جياواز دەبى. لە راستیدا زۆر جوانە ئاھەنگ بگيرى بۆ ئەو دەستکەوتانەى تاوہکوو ئىستا لە ئيانەت دا وەدەست ھيئاوہ و شانازى بەکەى بە يادەوہرييەکانى ئەو بەشە خۆيندەنى بەتۆ بەخسرا.

پيش ناکەويت لە ئيانەت و ئاوہتەکانەت بەدى نايات تەنھا بە تەواوکردنى خۆيندىن. تۆ لە ئيانەت دا بەرەو پيش دەروى لەوانەى ليرە بەدواوہ فيرى دەبى دواى ئەوہى زانکۆ جیدەھيلى. وەدەستەھيئانى پروانامەى بەکالۆريۆس، پەساپۆرتە وەستەت ھيئاوہ پيى دەچيە ناو ئيانى راستەقينەو بەباشى بەکارى بھيئە.

دواى دەرچونەت لە زانکۆ ھەرچ بلانىک دادەپيژى لە يادەت بى ئارەزوويەکە بۆ ھەنگاوہکانى داھاتوت. ئىستا کاتى ئەوہ ھاتووہ کە بزانى تۆ کيى و دەتەوئ لە ئيانەتدا چى بەکەيت.

ئەو ئەزموونانە لەگەل خۆتا بىە و باشبە بۆ ھەرشوييک دەروى و ھەرچ شتيک دەکەى. خوا ھەمووتان بياريزى.

لە گەل پيژم.....

=====

بانگەواز: داوا لە گشت مامۆستايان و فەرمانبەران و قوتابیان دەکەین بابەتى بلأوکردنەوہيان بنيرن بۆمان بۆ ئەو ئيميلەى خوارەوہ. بەمەرچيک لە ١٥ دپړ زياتر نەبى و ويئەيەکى خۆتى لە گەل دابنى.

ئەندازىارى كۆمپيوتەر هېز ھونەر، قۇناغى چوارەم كۆلىزى ئەندازىارى- زانكۆى نۆلج

يەككە لە بەشە سەرەككەيەكان بۇ
بەرەويىشچوونى كۆمەلگا كە رۆلئىكى
بەرچاوى ھەيە لە ئاسانى و
خۆشگوزەرانى كۆمەلگا و يارمەتيدەرە بۇ داھاتويەكى
زەنگىن. ئەندازىارى كۆمپيوتەر كەرەستە كارەبايەكان و
كۆمپيوتەرەكان دروست دەكەن و بەرەو پيشيان دەبەن.
ئەوان ھۆكارن بۆپەيوەندى و پىكەو بەستەنەوې خەلک،
لە رپى (مۆبايلەو، لاپتۆپەو، تەلەفەزىۋنەو). ھەرۋەھا
ئەوان كە سىستەمى زيرەك دروست دەكەن بۇ
ليكدانەوې زانباريەكان بۇ نموونە(عەقلى كۆمپيوتەر،
سانسۆرى فينك كەرەو، سانسۆرى سەيارە، عەقلى
سەيارە). كەسپك كە ئەندازىارى كۆمپيوتەر بى دەتوانى
ھەمان كاروبارى يەك بىر بىات كە پيويستى بە
(ئەندازىارى كارەبا، ئەندازىارى سۆفوتير) بىت.
ئەندازىارى كۆمپيوتەر رۆلئىكى گرنگى ھەيە لە ناو
بازارەكاندا لەبەر ئەوې بەرپرسە لە دروستكردنى
بەشپىكى چاك كە لەلەپەلە كارەبىيەكان وەك (سەيارە،
مۆبايل، تاوەرەكانى پەيوەندى كردن، ئاميرى فينك
كەرەو، كۆمپيوتەرى تاييەت و كەرەستەكانى، وييسايت،
رۆبۆت، ئاسايشى كۆمپيوتەر). وە ھەرۋەھا زۆرى تريس
ھەيە. كەسپك كە لەبەشى ئەندازىارى كۆمپيوتەردا دەروا،
ھەل و فرسەتى دروستكردن و داھىنان و وەبەرھىنان و
بىرکردنەو و رادەرپىنى ئازادانە زياترە وەك لە كەسپك
كە لەسەر رىچكەو رىيازىكى ترە.

ئۆمەرە دەرچوانى خولى دوازەدى زانكۆى نۆلج

بەش ئۆمەرە دەرچوان

۲۴	ئەندازىارى نەوت
۱۷۳	شسكردنەوې نەخۆشەكان
۱۸	زانستى كۆمپيوتەر
۲۰	زمانى ئىنگلىزى \ ئاداب
۳۳	زمانى ئىنگلىزى پەرۋەردە
۳۲	ياسا بەيانيان
۱	ياسا ئىواران
۱۱	پەيوەندىيەكان
۲۶	ئۆمىريارى بەيانيان
۱	ئۆمىريارى ئىواران
۶۵	كارگىرى كار بەيانيان
۲	كارگىرى كار ئىواران

پىرۆزە..... پىرۆزە..... پىرۆزە

مىژو لەسەر گردىك
نازانسى ئەمەرىكى بۇشاى ئاسمان
۲۰ ي كاونى يەكەم ۲۰۱۸

پ.ى.د. محمد عزيز لە ئىنگلىزىيەو وەرگىراو

ئاشكرايە كە يەكەم شارستانىيەت لە سەر زەوى لە ناوچەى مىژۇپۇتامايا
(عيراقى ئىستا) سەرى ھەلداو. جەنگىزخان ھەولى دا گەورەترين
ئىمپراتۆر لە مىژووى زەويدا دروستىكات. ئىمپراتۆرى عوسمانى
زەويەكانى ئەوروپا و ئاسياى بۇ نىكەى ۶۰۰ سال داگىركردبوو. ئەو
ئىمپراتۆرانە يەك ئامانجى ھاوبەشيان ھەبوو. ئەو ئامانجەشيان برىتى
بوو لە دروستكردنى كەمپىك لەسەر پارچە زەويەكى بچووك، ئىستا
ناسراو بە ناوچەى كوردوستان لە باكورى عىراق: قەلای دىرىنى
ھەولير.

قەلای ھەولير كۆنترين شوپنى نىشتەجىبوونە لە سەر رووى زەوى،
مىژوۋەكەى دەگەرپتەو بۇ نىكەى ۶۰۰ ھەزار سال لەمەوېر. مىژوۋە
درىژەكەى قەلای ھەولير خۇى لەناو خاكەيدا دەبىنپتەو. لە سەرگردىك
لە شىۋەى ھىلكەى، بەزىيەكەى ۳۲ مەترە. لە خشل و خاشاك و
پاشماوې قوورى خانووى كۆنى دانىشتوانى پيشووتر دروستكراو.
ئەو شارەكۆنە كەوتۆتە ناو جەرگەى ھەولير و لە سالى ۲۰۱۴ خراپە ناو
لىستى شوپنەوارە ناودارەكانى جىهان. رووبەرەكەى ۱۰ ھىكتارە (۲۴
فدان).

ئەو وپنەيەى قەلای ھەولير و دەوروپەرى لە ۲۰ ي كاونى يەكەم ۲۰۱۸
مانگى دەستكردى ئەمەرىكى لاند سات ۸ گرتووبەتى. لەئاسمانەو،
قەلای ھەولير لە سەنتەرى شار وەكو وىلى گالىسكە دەردەكەو. ديارە
ھەر بەرپىكەوت، بە لگەكان وانىشان دەدەن مەوۇف لە سەردەمى عوبىد
ليزە زىابن، ئەوكاتە وىلى گالىسكە داھىنرا بىت. قەلای ھەولير بە
پايتەختى ھەرنىمى كوردوستان دەورەدراو.

ئەمۇكە قەلای ھەولير بە دىوارىكى درىژى سەدەى ۱۹ ھەم
دەورەدراو، ئەوھش روالەتى قەلایەكى زەبەلاخى پاراستوو خۇى
نىشانەدات. لەناو ئەو دىوارانەدا، گەل كۆلانى تەسكى لە لايەك
داخراو ھەيە، ھەموويان لەگەل دەروازەى سەرەكى يەكەدگرنەو و
بەستراونەتەو بە ھەندىك كاول و خانووى گشتى و ھاولاتيان.
شپواى شەقامەكانى لە زەمانى ئىمپراتۆرى عوسمانى وەرگىراو.

ئەمۇكە بەرپرسانى حكومت، تەنھا يەك خىزانيان لە سەر قەلای
ھەولير ھىشتۆتەو، ئەوھش بۇ ئەوې بلىن تاوەكوو ئىستا قەلای
ھەولير ئاوەدانە و ژيانى لەسەرە. ئىستا قەلای ھەولير يەك مەزگەوتى
ئاوەدانى لە سەرە لە گەل چەند موزەخانەيەك. ھەندىك رىخراوى
جىھانى بەردەوام لەسەر قەلای ھەولير كاردەكەن بە مەبەستى نۆژن
كردنەو و پارستنى لە دارمان.

<https://earthobservatory.nasa.gov/images/144736/history-on-a-hill>

بەرپۆه به رایه تی دنیایی جۆری
د. نەشوان عدنان عوسمان
زانکۆی نۆلج

بەرپۆه به رایه تی دنیایی جۆری زانکۆی نۆلج ئامانجی چاودێریکردنی پرۆسە دنیایی جۆری و زانستخوازی بەردەوامە کە لە لایەن کۆلیژ و بەشەکانی زانکۆ بە پێی رێنماییەکانی وەزارەتی خوێندنی بالا و توێژینه وە زانستی جێبەجێ دەکرێت. هەموو ئەمەش لە پێناو بەرزکردنە وە کوالیتی خوێندە. پرۆسە دنیایی جۆری بریتییه لە چەند چالاکیەکی بەردەوام لە پلاندانان، چاودێریکردن، بەدواداچوون، هەڵسەنگاندن، و جێبەجێکردن. پەرەپێدانی پرۆسە دنیایی جۆری لە ناو زانکۆکان دا یەکیکە لە ستراتیژیەکانی وەزارەتی خوێندنی بالا و توێژینه وە زانستی. پرۆسە دنیایی جۆری چەند بەرنامە یەک لە خۆ دەگرێت:

۱. دنیایی جۆری خوێندن.
 ۲. زانستخوازی بەردەوام
 ۳. پەرەپێدانی پرۆگرامەکانی خوێندن
 ۴. هەڵسەنگاندنی هەگبە مامۆستا
 ۵. مۆلەتپێدان و متمانه بەخشین
 ۶. فیدبایکی قوتابیان
 ۷. ریزبەندی جیهانی زانکۆکان
- ئەم بەرنامانە بەچەند رێنماییەکی دارێژراون کە لەگەڵ ئەزمونی خوێندنی بالا لە کوردستان بگونجێن و لەگەڵ ستاندرە بەرنامەکانی زانکۆ پێشکەوتووەکانی جیهان هاوتابن. زانکۆی نۆلج گرینگی تەواوی بە ئەم پرۆسە یە داوە و هەمیشە لەژێر چاودێری کەسانی پسپۆردا جێبەجێ دەکات و سەلانی پێداچوونە وە لەسەر دەکرێت. ئەو پرۆسە یە دنیایی جۆری دنیایی دەدات لە:
۱. ئەو بروانامە ی کە لە لایەن زانکۆکانە وە بە خوێندکاران دەدرێت.
 ۲. دنیاییکردن لە جۆری خوێندن.
 ۳. پشتگیریکردنی قوتابی لە کاتی وەرگرتنی کۆرسەکانیان و پارستنی مافیان.
 ۴. دنیاکردنە وە بازاری کار لە ئاستی ھونەری و زانستی کادیرانی پێشەیی.
 ۵. پێداچوونە و بەدواداچوون، چاودێریکردن، بریاردان و لێکۆلینە وە لە ناوەرۆکی وانەکان و جۆری وتنە وە یان.
 ۶. ئاراستەکردنی مامۆستایان لە بەرە و پێشبردن و پەرەپێدانی ئەکادیمیان.

بایەخی ئاسایشی یاسایی
د. انور عمر قادر
سەرۆکی بەشی یاسا-زانکۆی نۆلج

ئاسایشی یاسایی یەکیکە لە رەهەندەکانی ئاسایشی مەرۆف و بە یەکیک لە رەهەندە گرنەکان دادەنرێت، هاوشانی ئاسایشی ئابووری، ئاسایشی فیکری، ئاسایشی ژینگە، ئاسایشی خۆراک و ئاو، ئاسایشی زانستی، ئاسایشی زانیاری، ئاسایشی سیاسی، وەک ئەوەی یەکیکە لە جومگەکانی بەدەستپێتانی متمانه، سەقامگیرکردنی دۆخە کە، بەدەستپێتانی دادپەروری لە کۆمەڵگادا، و بناغە یەکی گرنە بۆ بنیاتنانی دەولەت. ئاسایشی یاسایی مافیەکە لە مافەکانی تاکە کەسی و ئەرکی دەولەتە کە بۆ هاوولاتیانی خۆی مسۆگەر بکات.

دەکرێت ئاسایشی یاسایی پێناسە بکەین کە بریتیە لەم ئاسایشە ی کە یاسا ئارامی بە هاوولاتیان دەبەخشێت لە کۆمەڵگە ی سیاسیدا. گونجاوترین رێگا بۆ گەشتن پێی بریتییه لە دەرچواندنی یاسا کە لەگەڵ رێساکانی دەستوردا بگونجێت، هەر وەها پێرە و رێنماییەکان گونجاو و هاودەنگ بن لەگەڵ یاسا، بێجگە لەوەی دەبێت یاساکە رەچاوی ستاندرە رۆاڵەتی و بابەتیەکان بکات لەگەڵ کوالیتی یاساکاری و دارێشتی دروست، رۆونی رێساکانی و ئاسانی لە تێگەشتن، و نەبوونی ناوکی و دژایەتی لە ناو دەقەکانی یاسایەکی یان لە نیوان ئەو و یاساکانی دیکەدا.

گەرەنتی بۆ هاتنە کایە ی ئاسایشی یاسایی، گەرەنتی دانە لە دەقەکانی یاساکان بە تایبەت لەوانە ی پەيوەندییەکی نزیکیان بە سیستەمی گشتیە وە هەیه، وەک: یەکسانی لەبەردەم یاسا، پاشەکشە نەکردنی یاساکان بۆ پێش دەرچوونیان بە مەبەستی سەقامگیرکردنی دۆخە کە و پاراستنی مافە بەدەست هێنراوەکان و سەرسۆرمان نەکردنی تاکەکان بە پابەندبوونیک کە پێشتر بوونی نەبوو یان کار یان رەفتاریک کە ئەنجامی داوە کە لە رابردوودا تاوان نەبوو بە یاسای کۆن یان رینگە پێدراو بوو یان سزاکی لەو کاتەدا کەم بوو بەلام لە یاسای نوێ بە تاوان دانراوە یان پێشتر تاوان بوو بەلام سزاکی سووک بوو و لە یاسای تازەدا قورس کراو، رۆونی لە دەقە یاساییەکان کە هاوالاتی پێشبینیکردنی لە یاساکان هەبێت، بەو مانایە کە زانیاری تەواویان هەیه لەسەر ئەو ماف و ئەرکانە کە لە یاساکەدا هەن، گەیانندی دەقە یاساییەکان بە رینگە ی ئاسان بە هاوالاتیان، جگە لە هەموو ئەوانە، گەرەنتی دیکەش هەن، لەوانەش ئاسایشی دادوهری و سەریەخۆی دەسلەلاتی دادوهری لە هەموو قۆناغەکانی دادگاییکردندا لە لایەنی تاوانکاری و شارستانی.